

2. Захаров А. И. *Дневные и ночные страхи у детей / Александр Иванович Захаров.* – СПб.: Речь; М.: Сфера, 2010. – 313 с.
3. Изард К. Э. *Психология эмоций / К. Э. Изард.* – СПб.: Питер, 2012. – 464 с.: ил. – (Серия «Мастера психологии»).
4. Ильин Е.П. *Эмоции и чувства / Евгений Павлович Ильин.* - [2-е изд.]. – СПб.: Питер, 2011. – 783 с.: ил. - (Серия «Мастера психологии»).
5. Прилутская О. А. *Социализация страхов у населения и психологические особенности изменения поведения и отношений [Электронный ресурс] / О. А. Прилутская // CREDO NEW: теоретический журнал – Режим доступа: <http://credonew.ru/content/view/104/23/>*
6. Рима Ф. *Основные формы страха: исследование в области глубинной психологии / Фриц Рима; пер. с нем. Э. Л. Гушанского.* – М.: Алетейа, 2000. – 336 с.
7. Щербатых Ю. В. *Психофизиологические и клинические аспекты страха, тревоги и фобий / Ю. В. Щербатых, Е. И. Излева.* – Воронеж : Изд-во Мысль, 1998. – 324 с.
8. Щербатых Ю. В. *Физиология и психология страха / Ю. В. Щербатых, А. Д. Ноздрачев // Природа.* – 2000. - № 5. – С. 61-67.

УДК 378.147.091.31.009.12

Митник О. Я.

ЗАНЯТТЯ ПРОБЛЕМНОГО ХАРАКТЕРУ У ПЕДАГОГІЧНОМУ ВНЗ ЯК ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОЗДАТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ

Анотація. В статті розкрито зміст поняття «конкурентоспроможний фахівець», охарактеризовано професійні знання, вміння, професійно-значимі якості, якими повинен володіти майбутній вчитель, щоб бути конкурентоспроможним на ринку праці. Розкрито зміст лекцій проблемного характеру: прес-конференції, вдвоєм, дискусії, з розбором конкретних ситуацій, консультації; семінарських занять в формі ролевого тренінгу. Доведено, що заняття проблемного характеру в вищому навчальному закладі є засобом забезпечення конкурентоспроможності майбутнього фахівця.

Ключові слова: конкурентоспроможний фахівець, лекція проблемного характеру: прес-конференція, вдвоєм, дискусія, з розбором конкретних ситуацій, консультація; ролевого тренінгу.

Метою професійної підготовки є: формування якостей майбутнього вчителя (М. Кобзев [4]); забезпечення майбутнього вчителя систематизованими знаннями, вміннями, навичками та професійно-значущими якостями (Н. Хмель [8]); озброєння студентів професійними знаннями, вміннями, навичками (Н. Кузьміна [5]).

Актуальною для освіти сьогодні вважаємо мету професійної підготовки, сформульовану В. Бондарем [1], а саме: формування й розвиток у структурі особистості вчителя конкурентоспроможності як систематичної ознаки фахової компетентності. Взятися за основу мету професійної підготовки, запропоновану В. Бондарем, пропонуємо її розширити так: формування професійних знань, умінь, якостей, які забезпечуватимуть конкурентоздатність майбутнього вчителя. Зміст професійних знань, умінь та якостей, якими має володіти сучасний вчитель, щоб бути конкурентоздатним на ринку праці розкрито нами у навчально-методичному посібнику «Навчання у початковій школі як цілісний творчий процес: теорія і практика» [7].

Розкриємо процесуально-діяльнісний компонент професійної підготовки майбутнього вчителя у ВНЗ, який складається з форм та методів навчання.

Основною формою та механізмом навчання, на нашу думку, має бути конструктивна взаємодія у підсистемах "викладач – студент", "викладач – студентство", "студент – студент", "студент – студентство". В основі такої взаємодії – активний діалог, самоуправління, взаєморозуміння, а розуміння передусім передбачає спілкування, співробітництво, рівність позицій, емпатію. З метою забезпечення конкурентоздатності майбутнього вчителя на ринку праці більшість лекцій мають бути проблемного характеру. Почерк такої лекції заключається в тому, що на початку лекції окреслюється певна науково-педагогічна проблема, зміст лекції представляє пошук шляхів її розв'язання, завершення лекції – це побудова певних висновків.

Серед лекцій проблемного характеру прогнозується застосовувати такі лекції: прес-конференцію, удвоєм, дискусію, з розбором конкретних ситуацій, консультації [7]. Розкриємо їх зміст.

З метою проведення *лекції прес-конференції* студентам заздалегідь пропонують тему лекції, питання, літературу, розподіляють на групи, і вони шляхом жеребкування вибирають питання для самостійного вивчення й подальшого обговорення за запропонованими та іншими літературними джерелами. Кожна група обирає доповідача та співдоповідача. Після виступу кожної групи планується проблемно-пошуковий діалог за темою лекції. Викладач бере на себе роль ведучого прес-конференції, проводить вступну та заключну частини лекції. Він доповнює, спрямовує, систематизує та узагальнює відповіді студентів.

В процесі *лекції удвоєм* нову інформацію з певної проблеми розкриває викладач, (назвемо його наставником) у співробітництві із студентом – майбутнім вчителем. У кінці лекції планується проблемно-пошуковий діалог між двома викладачами. Викладач-наставник, як правило, показуватиме "нерозуміння" матеріалу, викладеного викладачем-студентом, робитиме помилки. Викладач-студент має виправити помилку, розкрити шляхи її усунення та запобігання. Так само викладач-студент може задати питання по змісту матеріалу викладачу-наставнику. Студенти задають питання як викладачеві-наставнику, так і викладачеві-студентові. По завершенню лекції обидва викладача підводять підсумки.

Плануючи *лекцію-дискусію*, викладач прогнозує проблемні питання після викладу логічно завершеної порції матеріалу. Такі питання мають допомогти викладачеві активізувати пізнавальну діяльність аудиторії, організувати вільний обмін думками між студентами. Це, в свою чергу, дозволить викладачеві керувати колективною думкою, використовуючи її з метою переконання, долаючи негативні установки і помилкові думки деяких студентів. *Лекція з розбором конкретних ситуацій* є різновидом лекції-

дискусії. У даному разі викладач наводить конкретну ситуацію, і ставить до неї певне проблемне питання. Наприклад, фрагмент уроку, виховного заходу із застосуванням певного методу навчання (виховання). Студентам необхідно назвати, який метод (методи) застосовує вчитель у даному фрагменті уроку (виховного заходу). Ця ситуація представляється усно або у фрагменті відеозапису. Вона повинна містити у собі достатню інформацію для оцінки явища та його обговорення. Розгортається дискусія. Викладач разом із студентами її розв'язує. *Лекції-консультації* планується проводити з фахових дисциплін, наприклад, лекції з методики роботи над завданнями з логічним навантаженням курсу "Методика викладання освітньої галузі "Математика"". Лектор викладає основні моменти, а потім студенти задають питання.

На семінарських (практичних) заняттях з будь-якого навчального курсу мають домінувати у часі дискусійні форми роботи, які стимулюватимуть самостійність, ініціативність, активність, рефлексивність студентів при обговоренні проблем. Одним з напрямків організації дискусії є групова діяльність студентів. У процесі групової роботи викладач має виконувати різноманітні функції: контролювати хід роботи у групах, консультувати, відповідати на запитання, координувати діяльність, при необхідності допомагати окремим студентам або групі в цілому.

Під час семінарських та практичних занять з психолого-педагогічних та фахових дисциплін окрім вище названих форм роботи, планується застосовувати ще й рольові тренінги. Під час проведення рольового тренінгу застосовується метод **педагогічної гри**, в якій поєднуються елементи навчальної та дослідницької гри. Навчальна гра під час рольового тренінгу спрямована на імітаційне моделювання в навчальному процесі реальних процесів і механізмів, які мають місце у професійній діяльності. Дослідницька гра під час рольового тренінгу спрямована, окрім моделювання педагогічної реальності (метод мікровикладання), на моделювання певних об'єктів, процесів, механізмів з метою їх експериментального вивчення (роль експертів). Реалізація рольового тренінгу у навчальному процесі означає й застосування методу емпатії (ідентифікація себе з вчителем, учнями) та методу інциденту (треба швидко зреагувати на непередбачені відповіді учнів).

Висновок. Охарактеризовані лекції та семінарські (практичні) заняття проблемного характеру мають допомогти викладачеві навчити студентів ефективно діяти як у запланованих, так і у непередбачених педагогічних ситуаціях, самостійно створювати педагогічні інновації, усвідомлювати суспільну значущість створеного, конструктивно взаємодіяти з іншими людьми. Це означає, що майбутній вчитель у процесі професійної підготовки зможе оволодіти професійними знаннями, уміннями, професійно-значущими якостями, які допоможуть йому бути конкурентоздатним на ринку праці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Бондар В.І. *Конкурентоздатність педагога як складова його професійної компетентності* / В.І. Бондар // Почат. шк. – 2008. – № 7. – С. 22 – 23.
2. Вітвицька С.С. *Практикум з педагогіки вищої школи: навчальний посібник за модульно-рейтинговою системою навчання для студентів магістратури* / Світлана Сергіївна Вітвицька. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 396 с.
3. *Галузевий стандарт вищої школи. Освітньо-професійна програма підготовки бакалавра за спеціальністю 6.010100 Початкове навчання.* – К., 2006. – 140 с.
4. Кобзев М. С. *Психолого-педагогические основы внеаудиторной работы в педвузе* / М.С. Кобзев, В.И. Страхов // *Профессиональная направленность внеаудиторной работы в педвузе.* – Саратов: СГПИ, 1985. – 138 с.
5. Кузьмина Н. В. *Психологическая структура деятельности учителя и формирование его личности: автореф. дис. на соискание научной степени доктора психол. наук : спец. 19.00.07 "Педагогическая психология"* / Нина Васильевна Кузьмина. – Л., 1965. – 39 с.
6. Митник О.Я. *Як навчити дитину мистецтва мислення* / Олександр Якович Митник. – К.: Початкова школа, 2006. – 104 с.
7. *Навчання у початковій школі як цілісний творчий процес: теорія і практика* / за ред. В. Бондаря; упорядкув. О. Митника. – К.: Початкова школа, 2011. – 384 с.
8. Хмель Н. Д. *Теоретичні основи професійної підготовки вчителя: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. пед. наук : спец. 13.00.04 "Теорія та методика професійної освіти"* / Наталія Дмитрівна Хмель. – Київ, 1986. – 46 с.

Ніцу Ю.Г.

ПРОФІЛЬНЕ НАВЧАННЯ – ОПТИМАЛЬНА ФОРМА ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ В ЗНЗ

Анотація. Профільне обучение в старшій школі являється оптимальною формою організації учебного процесса: имеет механизм проведения гибкой образовательной тактики в учебном заведении; обеспечивает развитие индивидуальной траектории учащегося, а также создает условия для профессионального самоопределения старшеклассников.

На кожному історичному етапі розвитку людства виникала необхідність у перегляді цілей, завдань, стратегічних напрямів в освіті й вихованні молоді, що обумовлено низкою об'єктивних факторів і закономірностей. Слід зазначити, що з кожним новим історичним періодом потреба в освічених, творчих, неординарних особистостях стає актуальнішою та носить пріоритетний характер для держави. Тому питання впровадження ефективних організаційних форм навчальної діяльності, які дозволяють виявити, розвинути та реалізувати здібності молоді завжди було предметом гострої дискусії в педагогічній науці.

Відомо, що найдавнішою формою навчання є індивідуальна. Її перевагою є індивідуалізація змісту, методів і темпу навчальної діяльності дитини. Однак неекономічність і відсутність процесу формування умінь та навичок в учня працювати у колективі завадили її утвердженню. Тому в подальшому історичному розвитку система навчання була зорієнтована на колективну навчальну діяльність учнів, в якій перевага надавалась різним формам її організації, найпоширенішою та найстабільнішою з яких виявилась класно-урочна система. Ефективність такої організаційної форми навчання доведені часом і педагогічною наукою та